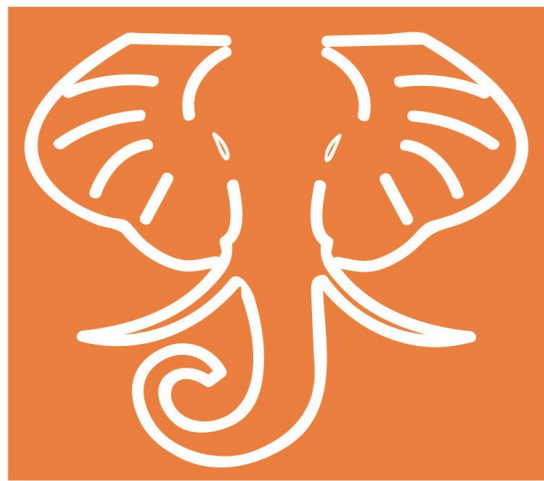

Tijdschrift ...

Vereeniging van Homeopathische Geneesheeren in Nederland.
Zwolle.

<http://hdl.handle.net/2027/mdp.39015069771510>

HathiTrust

www.hathitrust.org

Public Domain in the United States

http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us

We have determined this work to be in the public domain in the United States of America. It may not be in the public domain in other countries. Copies are provided as a preservation service. Particularly outside of the United States, persons receiving copies should make appropriate efforts to determine the copyright status of the work in their country and use the work accordingly. It is possible that current copyright holders, heirs or the estate of the authors of individual portions of the work, such as illustrations or photographs, assert copyrights over these portions. Depending on the nature of subsequent use that is made, additional rights may need to be obtained independently of anything we can address.

B 249.908A

1^e Jaargang.

Januari 1917.

N° 1.

VIJF
H 610,5
V 488

TIJDSCHRIFT

VAN

DE „VEREENIGING VAN HOMOEOPATHISCHE
GENEESHEEREN IN NEDERLAND.”

VERSCHIJNT OM DE DRIE MAANDEN.

ONDER REDACTIE VAN:

Dr. D. K. MUNTING, AMSTERDAM, Den Texstraat 8, en
Dr. J. N. VOORHOEVE, Homoeop. Ziekenhuis, OUDENRIJN, (Utrecht.)

Adres voor Redactie en Administratie: OUDENRIJN.

Abonnementsprijs f1.50 per jaar; voor de leden der Vereeniging gratis.

INHOUD: Voorwoord der Redactie. — DR. N. A. J. VOORHOEVE. Morbus Basedowi. — H. VAN ROIJEN. Ammoniakvergiftiging. — P. SAMSOM en DR. J. N. VOORHOEVE. Trigemineusneuralgie. — Casuïstiek: Een geval van Hamamelis-intoxicatie. DR. J. N. VOORHOEVE. — Referaten en Recensies: Uit homoeopathische periodieken. — Vereeniging van Homoeopathische Geneesheeren: Jaarverslagen en notulen.

VOORWOORD DER REDACTIE.

Bij het verschijnen van het eerste nummer van dit Tijdschrift, dat een voortzetting is van de „Handelingen van de Vereeniging van Homoeopathische geneesheeren in Nederland”, in een nieuwen vorm en met een eenigszins gewijzigd plan, zij het ons vergund, van de redenen, waarom tot deze uitgave besloten en het plan, dat daarbij gevormd is, een nadere uiteenzetting te geven.

De Vereeniging wenscht een tijdschrift te doen verschijnen, dat haar gelegenheid geeft, de voordrachten, die in hare vergaderingen gehouden worden, te publiceeren, in de eerste plaats, om deze aan de vergetelheid te ontrukken en in de tweede plaats, om aan de collegae, die van de Homoeopathische geneeswijze nog weinig of geen kennis genomen hebben, de gelegenheid te geven, zich van hare beginselen en hare toepassing en van het werken en streven harer aanhangers op de hoogte te stellen. Dit was ook reeds het doel van de uitgave der „Handelingen”. Verschillende omstandigheden zijn oorzaak geweest, dat het reeds in het jaar 1900 opgevatte plan slechts gedeeltelijk ten uitvoer gebracht is.

De Redactie van dit nieuwe, voorloopig driemaandelijksche, Tijdschrift stelt zich nu voor, ingevolge hare opdracht, behalve het opnemen van een uittreksel uit de notulen der door de Vereeniging gehouden vergaderingen en van alle wetenschappelijke voordrachten, in die vergaderingen gehouden, ook recensies te geven van daarvoor geschikte boekwerken en zooveel mogelijk de leidende organen en periodieken der Homoeopathie in het buitenland te refereeren. Door den oorlogstoestand is het laatste in dit ons eerste nummer nog zeer onvolkomen, maar we hopen spoedig, deze rubriek, die thans nog slechts vier tijdschriften omvat, te kunnen uitbreiden. Ook zullen bijdragen der leden onzer Vereeniging in elken vorm worden opgenomen: hetzij als ingezonden stuk, hetzij als casuïstiek, hetzij als oorspronkelijke studie. Voor zoover dit, naar het oordeel der Redactie, dienstig is, kunnen ook bijdragen van niet-leden worden opgenomen. Wij zijn ons bewust van de groote moeilijkheden, verbonden aan een geregelde uitgave van een driemaandelijksch tijdschrift door een Vereeniging, die zoo weinig leden telt; leden, die zoo drukke werkzaamheden hebben. Daarom doen wij een dringend beroep op *alle* leden; alleen met *aller* medewerking kan ons tijdschrift op bevredigende wijze aan zijn doel beantwoorden. Deze medewerking bestaat vooreerst in het houden van wetenschappelijke voordrachten op onze vergaderingen en in de tweede plaats voor hen, die de vergaderingen niet bijwoonen kunnen, in het inzenden van bijdragen.

Laat dit tijdschrift aan de buitenwereld toonen, wat wij met onze zwakke krachten bereiken kunnen met het Simile-beginsel, opdat we velen onzer collegae opwekken tot navolging. Maar ook, mogen er vele artikelen komen, waarin we elkander opvoeden en onderwijzen! Er is nog zooveel duisters, er zijn nog zooveel middelen onvoldoende bestudeerd, dat een ieder, die wil en tijd kan vinden, zijn steentje kan bijdragen tot den meerderen bloei der Homoeopathie!

In de hoop, dat ons beroep op u allen niet tevergeefs zal zijn, gaan wij met vertrouwen de toekomst te gemoet.

Amsterdam }
Oudenrijn } December 1916.

MORBUS BASEDOWI.

DOOR DR. N. A. J. VOORHOEVE. *)

Een geval van Morbus Basedowi, dat onlangs in mijne behandeling kwam, waarvan ik het resultaat derhalve nog niet kan melden, bracht mij enkele andere gevallen van denzelfden aard, die een zeer gunstig verloop hadden, voor de aandacht. Ik wensch u deze, grotendeels uit mijne herinnering, mede te deelen, daar het mij niet mogelijk was, niet-tegenstaande ijverig zoeken, ze alle in mijne patiënten-boeken te vinden.

Vooraf ga een enkele opmerking, en wel deze, dat van bepaalde genezing slechts zeer zelden sprake schijnt te zijn geweest, zoowel door behandeling langs organotherapeutischen weg als door toepassing van zuiver homoeopathische geneesmiddelen. Toch vond ik melding gemaakt van een geheel genezen geval door *Lycopus virginicus* (The Clinique '93), beschreven door Halbert, en van een ander door *Cact., Ars., Bell.* en Jod.

Nu zag ik zelf in verscheidene gevallen van M. Bas. wel aanmerkelijke verbetering, maar geen genezing, in één geval evenwel volkomen genezing. De eerste gevallen vermeld ik het eerst:

1. Een jonge man van 21 j. had zeer duidelijk de drie bekende hoofverschijnselen: zeer versterkte en versnelde hartswerking, zwelling der gl. thyr. en exophthalmus. De exophthalmus was bij hem, vooral rechts, kolossaal ontwikkeld, zoodat dit oog geheel uitpuilde, door de oogleden niet kon bedekt worden en, door het steeds blootgesteld zijn aan de lucht en stof, sterk ontstoken was. Ik schreef hem, naast een geschikt diët, *Belladonna D⁶* voor, in plaats van hem toe te staan, zooals men hem had aangeraden, zich te laten opereeren. Het resultaat was buitengewoon. Reeds na twee weken was de exophthalmus minder sterk, en onder het verder gebruik van *Bell. D⁶* verdween deze op beide oogen bijna geheel, evenals de versterkte hartswerking en in mindere mate ook de zwelling der gl. thyr. De patiënt scheen met deze belangrijke verbetering tevreden te zijn, en bleef weg, zoodat ik in dit geval niet van een volkomen genezing spreken mag.

2. Mej. M. B., oud 24 j., kwam 4/6 '07 op mijn spreekuur met klachten over sterke hartkloppingen, flikkeren voor de oogen, suizen in beide ooren, etc. Bij onderzoek bleek het hart normaal, de frequentie van den pols, die volgens patiënte gewoonlijk 110 was, op dat oogenblik 140; pols zeer klein, maar regelmatig en niet ongelijk. Functies waren normaal. De zwelling van de gl. thyr. was duidelijk aanwezig, maar niet belangrijk. Exophthalmus was in zeer geringe mate aanwezig; het symptoom van Graefe — dat nl. bij het zien naar beneden de oogleden de beweging van den oogappel niet volgen — welk symptoom dobr sommigen als bepaald karakteristiek genoemd wordt, was niet waar te nemen.

*) Voordracht, gehouden in de vergadering der V. v. H. G. i. N. van 29 Maart 1916.

Ik schreef eerst Ars. alb. D¹² voor, bij welk middel zij weinig baat vond. Bell. D¹² bracht evenwel aanmerkelijke verbetering, zoodat de polsfrequentie niet meer dan 80—84 was en de algemeene toestand zeer goed werd.

Later heeft zij nog wel eens verergering gehad, nooit evenwel in die mate als in den aanvang. Cactus gr. D⁶ hielp dan wel eens, Thyr. D³ in 't geheel niet; Bellad. D⁶ of D¹² evenwel nog 't best, zoodat zij zich thans zeer wel gevoelt, maar toch niet als genezen beschouwd kan worden.

3. Ongeveer hetzelfde resultaat had ik bij eene dame, eveneens door het gebruik van Bell. D⁶. Nauwkeurige aantekeningen heb ik van dit geval echter niet.

4. Een bepaald genezen geval is het volgende. Wed. S., ruim 60 j., kwam verscheidene jaren geleden te mijnen huize met zeer duidelijke verschijnselen van M. Bas., evenwel niet in die mate als geval I. Bij haar was ook het Graefe'sche symptoom aanwezig. Onder het langdurig gebruik van Bell. D¹², zonder eenig ander medicament, genas zij geheel, zoodat na 1½ j. alle verschijnselen geheel geweken waren en ook geheel wegbleven, waarvan ik mij tot op dit oogenblik nog steeds overtuigen kan, daar ik bij voorkomende gelegenheden haar en hare dochters geregeld behandel.

Ten opzichte van de aan te wenden homoeopathische geneesmiddelen wensch ik nog op te merken, dat Dr. Hughes wel over Ferrum spreekt, hetwelk door Dr. Wheeler en Dr. Ker gebruikt wordt naast Cactus, maar toch aan Bell. de voorkeur geeft.

Het komt dan ook mij voor, dat Dr. Hughes gelijk heeft, wanneer hij zegt, dat wij dieper moeten zoeken, om een geneesmiddel te vinden, dat de geheele reeks van ziekelijke veranderingen bij deze eigenaardige ziekte omvat, en dat dit te vinden is in Bell. Ook Dr. Jousset zegt: „Bell. is het middel voor „Graves' disease”; hij geeft Bell. in de 6de tot 30ste dil.

Naast Bell. worden door anderen geroemd: Jodium, Lycopus virg., Thyreoidin.

Lycopus wendde ik nooit aan, Thyr. steeds zonder eenig resultaat; van Jod. zag ik evenmin eenige gunstige werking. Wel bij Struma alléén.

Bell. nu heeft als symptomen: 1. Sterk te vobrschijn tredende oogen, oogleden ver geopend, starende blik.

2. Hevige palp. cordis, somtijds tot in 't hoofd te voelen. Hartklopping bij klimmen. Beven van het hart, zeer frequente pols.

3. Overgevoeligheid. Lichtschuwheid.

4. Kloppende hoofdpijn, congestie van bloed naar het hoofd. Hitte, roodheid en branden.

Daarom raad ik den collegae in voorkomende gevallen van Morb. Basedowi ten sterkste aan, vooral Bell. niet over 't hoofd te zien, en het dan in D¹², later — wanneer geen verbetering intreedt — in D⁶ te geven, te meer daar ook Kent zegt: Bell. especially affects the whole vascular system, the heart, lungs, brain and nervous system.

AMMONIAKVERGIFTIGING.

DOOR H. VAN ROIJEN. *)

J. W. oud 28 jaar, machinist, een gezonde magere man, mij reeds jaren lang bekend, moest een koelmachine repareren. De ammoniak had men er eerst zooveel mogelijk uit laten loopen, doch was alles direct weer vol ammoniakdamp door de lekkage. Daar de reparatie onmiddellijk moest beginnen, ten einde zoo weinig mogelijk te verliezen van den arbeidstijd der machine, ging men aan het werk. Bij het losschroeven van den afsluiter kwam de ammoniakdamp met zooveel geweld naar buiten, dat hij met zijne twee helpers zoo spoedig mogelijk het vertrek, eene kelderruimte, moesten verlaten, ofschoon ze voor alle zekerheid de deur en de vensters hadden opengezet. Na eenigen tijd kwamen ze er in terug en ieder bleef er een tijdlang in, tot hij niet meer kon. W., die de eigenlijke werkmans was, bleef er telkens het langst. Na twee dagen was het werk gereed.

Toen hij des avonds 28 October 1915 te huis kwam, had hij heftige hoofdpijnen, begon te vomeeren en te hoesten, kreeg daarna pijn bij 't urineeren en urineerde den volgenden dag bloed. Heftige pijnen in de rechter nierstreek, later pijnen overal in het lichaam, benevens groote onrust. Boven alles predomineerden echter de hoofdpijn en de pijn in de rechter nierstreek. De temperatuur was des avonds 38.5 °C.

De urine werd den tweeden dag vrij van bloed, doch bevatte 2 ‰ eiwit. Totale slapeloosheid door de enorme pijnen, groote onrust, enorme benauwdheid, kon haast geen adem halen; eerst constipatie, later lichtgekleurde, waterachtige diarrhee, geen eetlust, groote dorst. De pijnen bleven dag en nacht aanhouden, slechts zelden onderbroken door enkele iets minder heftige perioden.

't Urine-onderzoek van 6 Nov. gaf nog positief eiwit, veel leucocyten, enkele epitheelcellen en enkele epitheliale cylinders. Patiënt werd daarna naar eene ziekeninrichting vervoerd, waar hij onder andere behandeling kwam. Daar bleven ten slotte alleen blaaspijnen over, veroorzaakt, zooals bleek door een zweer in de blaas, die door den specialist werd aangenomen te zijn ontstaan ten gevolge der ammoniakvergiftiging.

Dat we hier aan eene ammoniakvergiftiging mogen denken, volgt ten eerste uit het optreden der ziekte direct na een langdurig verblijf in dit gas en verder uit het verloop.

In de voordrachten over Geneesmiddelleer van Stokvis, 82^e voordracht, vinden we:

Ammonia liquida:

De vluchtige kleurlooze, zeer doordringend riekende vloeistof, die door

*) Voordracht, gehouden in de vergadering der V. v. H. G. i. N. van 29 Maart 1916.

het volk geest van salmiak (spiritus salis ammoniaci) genoemd wordt, overeenkomstig den naam, die de scheikundigen tot op Priestleys tijd daaraan gaven, is voor levende weefsels en histologische elementen een waar causticum. Zij maakt eiwit vloeibaar en denatureert het tot een ammonium-albuminaat; zij lost het keratine-geraamte van alle epitheliën op, verbindt zich met vetten tot ammoniakzeepen of linimenten (Kokert). Zij cauteriseert bij inwendig gebruik het slijmvlies van den tractus intestinalis, roept op het slijmvlies van den tractus respiratorius eene croupeuze ontsteking te voorschijn, verwekt bij inwendige aanwending een enkele maal nephritis parenchymatosa acuta (Da Costa), dringt krachtens hare vluchtigheid tot diep in de weefsels door en doet onder heftige pijnen en verschrikkelijke kwellingen, zooals die ook bij vergiftiging door kaliloog worden waargenomen, maar waarbij zich hier soms nog als uiting der resorptieve werking, krampen voegen, het leven eindigen.

J. Ogier, *Traité de Chimie toxicologique* blz. 440, meld: L'ammoniaque à l'état de gaz ou en solution a produit d'assez nombreux empoisements.

Les effets corrosifs de l'ammoniaque liquide se manifestent très peu de temps après l'ingestion et déterminent dans l'estomac des douleurs excessives. Il y a presque toujours des vomissements abondants de matières souvent sanguinolentes, petitesse du pouls, refroidissements des extrémités; quelquefois la mort survient assez vite; plus souvent, elle n'arrive qu'après deux ou trois jours et même beaucoup plus tard. Dans les cas à forme lente, on observe de l'ictère et diverses manifestations cutanées: erythème, purpura. Dans les empoisonnements par le gaz d'ammoniac, les organes de la respiration sont plus spécialement atteints: toux, suffocation, expectoration de matières muqueuses et sanguinolentes, irrégularité et petitesse du pouls: tels sont les symptômes les plus ordinaires. Cette forme d'intoxication n'est d'ailleurs pas très fréquente.

A l'autopsie, outre les lésions du tube digestif, dues à l'action corrosive de l'ammoniaque liquide, on a signalé, dans les cas où la mort n'est survenue que lentement, la dégénérescence graisseuse du foie et des reins. Le sang est noir et assez fluide.

Deze patiënt heeft evenwel genezen het ziekenhuis verlaten en zich 18 Januari 1916 weder bij mij laten zien.

TRIGEMINUSNEURALGIE

DOOR

P. SAMSOM EN Dr. J. N. VOORHOEVE. *)

Eenigen tijd geleden pleegden collega Samsom en ik overleg over een zeer hardnekkig trigeminusgeval. Ik maakte toen de opmerking, dat ik, voor zoover ik mij herinnerde, juist in trigeminusgevallen gewoonlijk met homoeopathische middelen zulke schitterende uitkomsten gezien had; meestal na 1 of 2, hoogstens misschien bij 't derde middel, trad genezing of aanmerkelijke verbetering op, terwijl ik in dit geval alle eenigszins in aanmerking komende middelen had gegeven en niet het minste resultaat bereikte. Samsom beweerde ongeveer de volgende ervaring te hebben opgedaan, dat hij òf vrij spoedige zeer mooie resultaten bereikte, zelfs in verouderde en wanhopige gevallen, òf heelemaal geen resultaat.

Dit gaf ons aanleiding, onze gevallen, voor zoover ze nog te vinden waren, op te zoeken. We willen ze nu hier mededeelen, vooral in de hoop op vruchtbare opmerkingen uwerzijds.

Vooraf nog enkele opmerkingen over de therapie. Ik heb vroeger reeds voor eigen gebruik een lijstje van middelen opgemaakt, gerangschikt naar de localisatie (dus rechts of links; 1^e, 2^e, 3^e tak; oog, jukbeen, enz.) met de typische symptomen. Later vond ik de lijst in Kröner en Gisevius, die ik bleek niet te kunnen verbeteren. Alleen geven deze schrijvers geen verdeling in localisatie rechts of links, die ik hier dan ter completeering wil toevoegen:

Typisch rechts: *Bismuthum, Calcarea carbonica, Causticum, Chelidonium, Magnesia phosphorica, Sanguinaria.*

Typisch links: *Kal. bichromicum, Lachesis, Magnesia carbonica, Rhus toxicodendron, Spigelia.*

Vooraf rechts, zelden links: *Belladonna.*

Vooraf links, zelden rechts: *Arsenicum album, Cimicifuga, Colocynthis, Ignatia.*

Voor 't overige kan ik dus naar de bovengenoemde lijst verwijzen, ook wat de typische indicaties betreft, zoodat ik dat hier niet meer behoef te herhalen.

Bij het nalezen mijner gevallen heeft 't mij getroffen, dat bij de genezen gevallen, waarop ik hier boven doelde, steeds het symptomenbeeld, hetzij reeds van den aanvang af, hetzij na eenigen tijd volkomen bij een bepaald geneesmiddelbeeld paste. Bij de patiënte, die aanleiding tot deze beschouwingen is, was dit nooit het geval. Vandaar ook, dat ik voortdurend van middel veranderde, telkens wanneer een nieuw symptoom,

*) Voordracht, gehouden in de vergadering der V. v. H. G. i. N. van 5 Juli 1916.

of althans een symptoom, dat te voren nog niet genoemd was, mij aan een ander middel deed denken.

Allereerst wil ik u nu dit moeilijke geval beschrijven:

Pat. P., 24 jaar, lijdt sedert $\pm$ 5 jaar aan tuberculosis pulmonum in lichten graad. Den laatsten tijd heeft ze hevige neuralgische pijn aanvallen in de linker onderkaak; soms is ze een geheelen dag, soms ook wel enkele dagen vrij van pijn. Er is verergering 's nachts, verder door tocht, koude, en bij aanraking; verbetering door eten (niet duidelijk). Dit lijkt dus eenigszins op China en op Chininum sulf., toch niet typisch. Ik geef haar Chinin. sulf. D². Ze heeft van coll. Samsom reeds gehad: Spigelia, Pulsatilla, Zincum.

In November l.l. werd ze wegens haar tuberculose in het Hom. Ziekenhuis opgenomen. De historia morbi, voor zoover haar tuberculose betreft, is uitstekend; ze is thans vrijwel genezen. Van haar neuralgie echter is weinig verblijdends te melden; ik laat de voornaamste aantekeningen hier volgen:

6 Nov. '15. De neuralgie is sedert het laatste middel veel beter; toch houdt ze voortdurend pijn. De mond is zeer verwaarloosd; er zijn wortels en holle kiezen, bovendien is er een flinke stomatitis. Ik geef Staphisagria en laat een tandarts komen, die wortels trekt, kiezen vult en daarna verklaart, dat de tanden en kiezen nu niet meer de oorzaak kunnen zijn. De stomatitis geneest geleidelijk.

Januari '16. De pijn treedt nu vooral in de rechter bovenkaak op, uitstralend naar voorhoofd, rechter oog, slaap en oor. Ze krijgt Belladonna D⁶ (weer niet typisch, want de pijn is 's nachts beter), waarop aanmerkelijke verbetering volgt.

15 Febr. De pijn treedt nu opnieuw zeer hevig op in de rechter onderkaak, is kloppend en straalt uit in nek en rechter schouder; er zijn nu en dan aanvallen van congestie. Achtereenvolgens krijgt ze Belladonna D⁶, Belladonna D¹², Sanguinaria D⁶ zonder eenig resultaat.

20 Maart. Na korte verbetering heeft ze nu weer pijnen in de linkerbovenkaak, uitstralend tot in den nek: Spigelia D⁶.

18 April. De pijn, die $\pm$ 3 weken in 't geheel niet rechts is geweest, komt opnieuw daar in groote hevigheid terug, maar is af en toe ook links. Er is nu typische doofheid en tintelen na den aanval, wat mij aan Aconitum herinnert, maar noch D⁴, noch D⁶, noch D¹² geeft eenige verlichting.

Daarna heeft ze, al weer wegens andere symptomen, gekregen Chamomilla D⁶, en Atropinum sulfuricum D⁴; ook ben ik weer eens tijdelijk naar Bellad. en China teruggekeerd. Er is meestal tijdelijk wat verbetering, maar dan weer het oude liedje.

De toestand is nu (Juli '16): De pijn treedt in hevige aanvallen op, die meestal in den namiddag, soms al vroeger beginnen en tot in den nacht (1, 2, à 3 uur na middernacht) duren en dan overgaan. De aanval is nu eens rechts, dan weer links, dan in de onder-, dan in de bovenkaak; soms uitstralende in het voorhoofd, dan weer in den nek

en één of beide schouders. Meestal is er verbetering door warmte, soms ook niet. Verbetering door kou werd nooit waargenomen, meestal verergering, zoo ook door tocht. Soms is er verbetering, als ze opkomt, maar ook wel krijgt ze een aanval, als ze op is. Er is steeds verergering na het eten.

Gij ziet, heel veel houvast geven deze symptomen niet.

GEVALLEN VAN SAMSOM:

1. Mevr. B. te H., 78 jaar.

Zij is in behandeling geweest bij haar huisarts, tandarts en nog eenige dokters, heeft in overmaat Salicyl e. d. gehad en is lang geëlectriseerd. Alle tanden en kiezen zijn getrokken — zonder eenig resultaat.

Patiënte lijdt sedert 3 jaren aan heftige pijnen in de rechter gelaats-helft, speciaal beginnend ter hoogte van de wortel van boven-caninus en uitstralend over heele bovenkaak. De pijn is niet aanhoudend, maar treedt in vlagen op, die elkaar snel opvolgen; tusschen de vlagen in is het uit te houden.

Vaste tijden van optreden der pijnaanvallen kunnen niet worden aangegeven. Koud en nat weer < ; warmte ook aangebracht door watte e. d. > ; aanvallen gaan gepaard met zwelling, lichte roodheid en gevoel van gespannenheid.

Aconit. D³ bracht dadelijk verlichting, de aanvallen bleven langer weg en tusschen de aanvallen was pat. vaak pijnvrij, toch af en toe nog een flinke aanval.

Rhus tox. D³ gaf niets, de toestand bleef stationnair.

Zinc. met. D¹² maakte haar 3 weken lang geheel zonder pijn en aanvallen.

Nu juist den laatsten keer, dat ik pat. bezocht, gaf ik *Aconit.*, daar zich weer een paar lichte aanvallen voordeden.

Patiënte is voorloopig zeer dankbaar, daar ze in jaren niet zoo goed is geweest.

2. Mej. M. te U. is een zeer nerveuze, jonge, gehuwde vrouw, tener van bouw, bleek en anaemisch. Reeds jaren af en toe pijnaanvallen in gelaat, nu onderkaak, dan bovenkaak; nu rechter, dan linker; sterk onder invloed van emoties in optreden. Ongezond leven in een winkel, gemis aan versche lucht en altijd familieruzie.

Pulsatilla D³ gaf terstond verlichting, en langzamerhand beterschap, terwijl toch overigens de levensvoorwaarden zich slechts weinig ten goede wijzigden.

3. Mej. F. te U. is een gezonde, jonge, blozende vrouw, ongehuwd, winkeljuffrouw; woont in vochtig huis en heeft een zeer druk leven.

Pat. is sedert 9 maanden niet zonder pijn, die opkomt in rechter gelaats-helft voor het oor en door heele gezichtshelft zich verspreidt, 's morgens is ze het best. Vooral 's middags wordt 't heel erg, met een koortsig gevoel, gloeierige en vochtige huid.

Oor- huid- en tand-specialiteiten zeggen, dat er geen organische afwijkingen zijn. Ze is op alle manieren zonder resultaat behandeld.

Onder het nu sedert 5 weken voortgezet gebruik van *Chinin. sulf.* D², afgewisseld tijdens heftige aanvallen met *Belladonna* D³ is er langzaam, doch duidelijk verbetering te bespeuren.

4. Wed. v. d. B. te H. Oude vrouw van 78 jaar, afgewerkt menschje, heeft sedert 4 jaren pijnen in rechter gelaatshelft, beginnend aan onderste oogkasrand en van daar uitstralend. Daar tevens sterk ectropion.

Gebit ter plaatse afwezig, terwijl geen resten van wortels de oorzaak zijn kunnen. De pijnen zijn nooit weg, doch bij nat en koud weer treden hevige aanvallen op. Warmte en droogte doen goed. Geen vaste tijden voor optreden der pijn.

Sedert 10 maanden behandelde ik pat. met Aconit., Nux., Bell., Zinc., Chinin. sulf., Atrop. sulf., alles zonder 't minste gevolg.

GEVALLEN VAN VOORHOEVE.

Geval 1. 16 Dec. 1915. Mej. T., 44 jaar. Komt op de polikliniek met heftige rechtszijdige trigeminusneuralgie, waaraan ze sedert 7 maanden lijdt. De pijn is meestal in de onderkaak en komt bij vlagen. Kou, noch warmte, noch iets anders heeft er invloed op. Ze is al door haar huisdokter en tandarts behandeld. De eenig typische symptomen zijn: doofheid na en kriebelen tijdens een aanval. Ze krijgt daarom: Aconitum D⁶.

28/12 '15. De pijn wordt steeds, na het gebruik der medicijnen, veel heviger. Aconitum D¹².

Ze is niet meer teruggekomen.

Geval 2. Pat. is reeds 27/7 '15 op de polikliniek geweest. Dit is een versch geval met linkszijdige aangezichts- en hoofdpijn. De pijn, die vooral in de kaak zetelt, verbetert 's nachts en bij rust. Nux vomica D⁶ en later Calcarea carb. D³.

16/11 '15. De pijn wordt erger door warmte en drukke beweging. Krijgt daarom Rhus tox. D⁶.

Is niet meer teruggekomen.

Geval 3. 4/12 '13. Pat. F., 28 jaar, zou voor 5 jaar een aanval van malaria gehad hebben; sedert heeft hij last van aanvallen van hevige, kloppende, congestieve pijnen in de linkerwang; meestal in de bovenkaak, soms ook onderkaak, uitstralend naar het oor. De aanvallen zijn meestal overdag en 's avonds. Hij heeft altijd chininepillen genomen, waardoor de pijn draaglijk wordt. Ik geef hem eerst Sulfur D⁶, na 14 dagen Belladonna D⁶.

16/2 '13. De middelen hebben eerst iets geholpen, maar de pijnen zijn nu weer teruggekeerd, echter om den anderen dag. Met Sulfas chin. D² is hij geheel genezen.

Geval 4. 20/3 '15. Mej. S., 45 jaar, heeft sedert 1½ jaar pijn in rechter onderkaak, die in korte, zeer heftige aanvallen, ongeveer elk van

$\frac{1}{2}$ à 1 uur, optreedt. Ze lijdt ook aan hoofdpijn en suizen in 't rechteroor en is zeer nerveus.

De pijn in de kaak straalt ook uit in de tong en de keel; ze is prikkelend en ondervindt geen invloed van warmte, kou of iets anders. Pat. heeft geen salivatie. Alle tanden en kiezen zijn al weggenomen, maar, omdat niets heeft willen baten, zou ze nu geopereerd worden. Ik geef Sanguinaria D⁶.

13/4 '15. De pijn is onveranderd; ze voelt wat doofheid. Ze krijgt Aconitum D⁴.

19/4 '15. Direct na 't nieuwe middel is de pijn veel verergerd. Acon. D¹².

5/5 '15. De pijn is nu weer als vroeger, straalt alleen uit in slaap en oogen, is vaak congestief. Belladonna⁶.

22/5 '16. Ze is veel beter, voelt alleen nog pijn bij het kauwen.

Een half jaar later verschijnt ze weer. Ze heeft geen pijn meer, alleen nog iets een enkele maal bij verkoudheid.

Geval 5. 3/1 '15. Mej. Q is een versch geval. Ze komt voor heftige pijn links supraorbitaal, die in scheuten optreedt met droogte, kloppen en congesties. Ze heeft vooral 's nachts pijn, overdag is ze veel beter.

Trots de linkszijdigheid der aandoening krijgt ze Belladonna D⁶.

7/1 '15. De pijn is over; maar ze heeft nu lichte pijnaanvallen links onder het oog, uitstralend in het jukbeen, later tot over het oor. Ik geef haar Spigelia D⁴, later China D⁴. Ze laat enkele wortels trekken (met ettercyste), is daarna veel beter, maar heeft nu hevige pijn in de onderkaak. Zij krijgt achtereenvolgens Chin. sulf. D², vervolgens D⁶ en dan Cimicifuga D⁶, waarna ze geheel genezen is.

Geval 6. Van dit geval kon ik geen aantekeningen meer vinden en zal het daarom uit het hoofd citeeren. Het was een typisch aconitumgeval, dat echter door gebruik van Aconitum D⁶ erger werd, doch genas met Aconitum D¹²; ze had zich al overal laten behandelen en had ook reeds alcoholinjecties gehad.

Geval 7. Mevr. B., 20/11 '14. Ze heeft hevige pijn in de linkeronderkaak en jukbeenstreek. Vooral 's nachts is de pijn zoo erg, dat ze niet slapen kan. Overdag is zij vrij goed, wanneer ze druk bezig is. Warmte doet haar goed, ook wordt de pijn tijdelijk iets beter door stevigen druk. Pat. heeft vroeger reeds tweemaal 's winters een dergelijken aanval gehad. Na het innemen van Rhus tox. D⁶ is ze in eenige dagen beter en heeft sedert geen aanval meer gehad.

CASUISTIEK.

Dr. J. N. VOORHOEVE. *Een geval van Hamamelis-intoxicatie.*

De symptomenbeelden onzer materia medica zijn uit twee waarnemingsreeksen opgebouwd en wel: de ziektesymptomen, verkregen door gewilde of toevallige proefneming met een bepaald middel op den gezonden mensch en de symptomengroepen, die door het middel gewild of toevallig genazen. Naar mijn meening is de eerste bijdrage verreweg van het meeste belang en ware het zeer te wenschen, dat in onze leer- en handboeken daarin meer en duidelijker onderscheid werd gemaakt.

Maar ter zake. Het geval, dat ik U wilde mededeelen, is als ziektebeeld gewoon en weinig belangrijk, maar als toevallige proefneming op den gezonden mensch m. i. der vermelding waard.

Patiënt C. A. leed sedert eenige weken aan rheumatische pijnen in den linker schouder en de rechter knie. Zooals bij alle voorkomende gelegenheden zijn gewoonte was, stapte hij naar zijn boekenkast en greep er 't eerste, beste leekenboek voor homoeopaten uit. Deze keer was het 't boek van H. H. J. Heule, dat hem voor zijn kwaal energieke inwrijvingen met Hamamelis voorschreef. Hij koopt $\frac{1}{4}$ L. Hamamelis-extrakt en begint de kuur 's morgens en 's avonds. Reeds den tweeden dag is zijn pijn geheel verdwenen, maar heeft plaats gemaakt voor een zeer hevige jeuk, die in de warmte en vooral 's nachts in bed bijna onduldbaar is. Den derden dag is zijn rechter been en linker arm sterk gezwollen. Zijn huisgenooten maken zich nu erg ongerust en weten hem er eindelijk toe te brengen, eens een dokter te raadplegen. Zoo komt hij dan dien derden dag op mijn spreekuur.

Bij onderzoek vind ik een sterk oedemateus gezwollen linker hand en arm; de bovenarm vanaf den elleboog is donkerrood, elastisch en zeer heet aanvoelend, eenigszins gelijkend op erysipelas, alleen niet zoo typisch scherp begrensd. Over den schouder breidt zich de roodheid uit tot op borst en rug en wel juist zoover als de patiënt volgens zijn aanwijzing heeft gewreven. Op de buitenzijde van den bovenarm en in de geheele schouderstreek waren talrijke papels en blaasjes te zien, waarvan enkele een troebelen inhoud hadden. Deze blaasjes breidden zich de volgende dagen over den geheelen bovenarm en de linker bovenzijde van borst en rug uit, en kregen alle langzamerhand etterigen inhoud. Vele blaasjes confluereen ook, zoodat na eenige dagen talrijke dikke korsten, waaronder nog etter, de meest aangetaste gedeelten bedekken.

De rechter knie is evenzeer sterk gezwollen en vuurrood, maar ver- toont bij 't eerste bezoek nog geen blaasjes. Later verschenen achter-

eenvolgens dezelfde verschijnselen als op den arm, maar niet in zoo hevige mate als rondom den schouder.

Zooals ik reeds zeide, deed de eerste inspectie mij aan erysipelas denken; er was echter nergens een wondje te ontdekken; bovendien was de temperatuur weinig verhoogd (37°8 oksel).

Ik gaf Arnica D^s intern en lanoline-inpakkingen. Na een viertal dagen waren de hevige verschijnselen verdwenen; de arm had weer normalen omvang; alleen de korsten en een bruinroode verkleuring bleven nog eenigen tijd bestaan.

Hier was dus na tweemaal wrijven met Hamamelis-extract een hevige huidaandoening ontstaan, die men dermatitis purulenta of ekzema impetiginosum zou kunnen noemen (de nomenklatuur is in de dermatologie vooral weinig scherp belijnd), waaruit duidelijk de affiniteit van Hamamelis virginica voor epitheel en corium blijkt. In de mij toegankelijke litteratuur kon ik nergens een dergelijke of verwante aandoening na extern gebruik van Hamamelis vinden, zoodat ik 't de moeite waard vond, het geval mede te deelen. Onder de symptomen van Hamamelis virginica vinden we wel, zooals bekend, huidsymptomen, maar dan secundair aan veneuze afwijkingen (Hamamelis is allereerst een venen-middel), dus 't *ulcus varicosum* en de ekzemen bij kraambeen; slechts twee schrijvers noemen een specifieke huidaandoening, n.l. *purpura simplex* (Allen en Boericke) en deze heeft al heel weinig van het boven beschreven ziektebeeld.

REFERATEN EN RECENSIES.

Berliner Homöopathische Zeitschrift 1916.

Februari.

BASTANIER. *Fleckfieber und Homöopathie.*

B. deelt zijne ervaring mede, opgedaan bij de behandeling van typhus exanthematicus tijdens eene epidemie van deze ziekte in een kamp van Russische krijgsgevangenen, waarbij hij Russische, Fransche en Duitsche soldaten behandelde. Het groote aantal zieken maakte een fijnere individualiseering onmogelijk, zoodat hij slechts van één homoeopathisch geneesmiddel gebruik maakte op grond van de objectieve verschijnselen aan het ziekbed en op de sectietafel waargenomen. De steeds voorhanden bronchitis, resp. bronchopneumonie, de neiging tot bloedingen in de huid en slijmvliezen, de parenchymateuze troebeling in alle organen, vooral van de hartspier, en de sterk geprononceerde hersensymptomen deden hem tot de aanwending van Phosphorus besluiten en wel in de 4^e decimale verdunning. Over het resultaat valt niet veel te zeggen, daar geen vergelijkende statistiek van de resultaten bij deze en andere behandeling gemaakt is.

Later behandelde hij 16 Duitsche soldaten met Phosphorus en tegelijk intraveneuze keukenzoutinfusies, terwijl soms nog Strophantus gegeven werd en ook Campherinjecties. Deze laatste waren hem bijzonder sympathiek wegens de overeenkomst in werking van Camph. en Phosph.

Van de 16 aldus behandelde Duitsche soldaten stierven er drie, bij wie het exantheem van den aanvang af duidelijk haemorrhagisch was; twee van dezen waren potator; doch ook onder de herstelden waren potatoren.

B. stelt dan de vraag, welke middelen hij in 't vervolg behalve Ph. zou kunnen toepassen. De keuze moet in de eerste plaats gedaan worden uit Ailanthus, Baptisia, Carbo vegetabilis, Echinacea, Gelsemium, Lachesis, Pyrogenium. Baptisia past bijzonder, alleen ontbreken bij vlektyphus de stinkende afscheidingen en meestal ook de diarrhoe.

Gelsemium past waar de apathie en somnolentie op den voorgrond treden.

De weinige subjectieve symptomen, door B. opgemerkt, zijn: bittere smaak in 't begin der ziekte en na afloop van de koorts groot verlangen naar zwaren wijn; verder hoofdpijn door 't geheele hoofd, pijn in rug en ledematen en droogte in de keel (ook objectief waarneembaar), waardoor veel lust tot drinken.

Vele zieken blijven ambulans en ook in ernstige gevallen werd vaak geen somnolentie waargenomen; het exantheem was zeer verschillend, soms zeer vluchtig soms lang aanhoudend, tremor in de armen en klonische krampen in 't gelaat kwamen herhaaldelijk voor, die op Zincum wijzen.

Als karakteristiek symptoom noemt B. de neiging tot syncope bij staande houding. De meeste patiënten vielen bij 't eerste onderzoek in onmacht.

Lachesis, door Schlegel aanbevolen, komt wegens de bijzondere symptomen volgens B. niet in aanmerking, evenmin als Carbo vegetabilis.

Ailanthus en Echinacea schijnen hem het meest geïndiceerd.

Jammer dat B. omtrent resultaten, met deze middelen verkregen, geen mededeeling kan doen.

HEINRICH MENG. *Aus Theorie und Praxis.*

M. betoogt in de inleiding van zijn artikel de behoefte aan een leerboek der Homoeopathie in de Deutsche taal, dat in modern gewaad, d. w. z. volgens nieuwere natuurwetenschappelijke beginselen, de Homoeopathie theoretisch en praktisch behandelt, „soweit sie lehrbar ist.“

Na het verschijnen van Hirschel's „Grundriss der Homöopathie“ in derden druk, in het jaar 1864, is in Deutschland in dezen zin geen poging meer gedaan tot een zoodanige bewerking van de uitgebreide stof, waardoor aan artsen, die zich ervan op de hoogte willen stellen, een geschikt werk in de hand gegeven wordt.

Een nieuw boek, overeenkomstig dat van Hirschel, dat verouderd is, is schrijver niet bekend. Verder spreekt hij den wensch uit, dat de beide wetenschappelijke Deutsche homoeopathische tijdschriften, het „Berliner Hom. Zeitschrift“ en de „Allgem. Hom. Zeitung“, systematisch het doel mogen gaan nastreven, in de praktijk der Homoeopathie in te leiden. De ervaringen door homoeop. artsen aan het ziekbed, vooral in de homoeop. ziekenhuizen, opgedaan, moesten daartoe op systematische wijze, wetenschappelijk en leerzaam, worden gebruikt

M. verwacht, dat het in aanbouw zijnde homoeop. ziekenhuis te Stuttgart (130 bedden) door geregelde publicaties van klinischen aard en door artsen-cursussen er toe meewerken zal voor artsen den weg tot de Homoeopathie te vergemakkelijken.

Hij acht het oogenblik niet ongunstig om voor het homoeopathisch denken bij de artsen belangstelling te wekken. De moderne vitalistische stroomingen, de roepstemmen der medisch-biologische artsen, onder wie vooral Kleinschrod verschillende gedachten uitspreekt, die zuiver homoeopathisch zijn, het toemenen van de voorstanders van meerdere belangstelling in de constitutie tegenover infectie met betrekking tot aetiologie en prophylaxis, dit alles biedt voldoende aanknoopingspunten voor homoeopathische denk- en werkwijze.

In aansluiting aan deze overwegingen geeft M. dan eenige ziektegeschiedenissen, die naar zijne meening voor beginners leerzaam kunnen zijn.

TUCHLER. *Die innere Behandlung des Krebses.*

T. beschouwt het optreden van kanker als een gevolg van een algemeenen ontardingstoestand. Bij de inwendige behandeling van deze ziekte moet dus de verbetering van den algemeenen toestand voorop staan als basis, waarop elke kankerbehandeling, zal zij vruchtbaar zijn, moet rusten. De verbetering van den algemeenen toestand zal op de locale ontwikkeling dezen invloed hebben, dat veranderingen in de celstructuur optreden en een zoodanige wijziging in den groei, dat de maligniteit voor benigniteit plaats maakt en door daaropvolgende absorptie de locale aandoening verdwijnt.

De kenmerken van den algemeenen ongunstigen, malignen toestand zijn: lage bloeddruk en subnormale temperatuur, zwakke pols. Verbetering kenmerkt zich in de eerste plaats door verbetering van de circulatie. Daartoe is een middel noodig, dat de levenskrachten opwekt. Het beste middel voor dit doel is volgens T. Strychnin. sulf. in dosen van $\frac{1}{30}$ grain (ongeveer 0.002 gr.) per dag en verder Nucleïneoplossing, 30 druppels 2 × daags en eindelijk ijzerpreparaten, daar steeds bloedarmoede aanwezig is. Daar meestal ook constipatie bestaat, moet voor ruime ontlasting gezorgd worden. Tevens moet de functie van de huid opgewekt worden, waartoe zure of alkalische baden, 3 × per week, dienen. Is de tong rood, dan voegt men azijn aan het badwater toe, is zij bleek en beslagen dan een pond Magnesiumsulfaat op een bad. Een en ander moet ertoe dienen, het lichaam van toxinen te bevrijden.

T. meent bijzondere aandacht te moeten wijden aan de tong, welke af-

wijkingen in kleur en vorm uitdrukking zijn van afwijkingen van de constitutie. Hij onderscheidt „zure” en „alkalische” tongvorm en beslag; breede en spitse tong. Zoutzuur of Sulfas natricus moeten in dezen toestand verandering brengen, alvorens met succes een der tegen den kanker aangevozen middelen gegeven kan worden.

Deze middelen zijn:

1. *Phytolacca* $\ominus$, 5—10 druppels alle drie uur, bij mamma-, uterus- en lymfkliercarcinoom.
2. *Scrophularia Marilandica* (Extr. fluid) in gevorderd stadium, wanneer de klieren in den nek en in de okselholten gezwollen zijn.
3. *Echinacea* $\ominus$, 10 à 20 druppels om de drie uur stilt de pijn en verdrijft den foetor.
4. *Rumex* $\ominus$, vooral bij anaemie.
5. *Bisulphide* (?), van groote waarde bij Carcinoom. Den eersten dag om 't uur 0.065 gr., verder 4 à 5 maal daags.
6. *Thuja* $\ominus$, bij carcinoma van den cervix uteri en van het rectum (bloemkoolachtige gezwellen), 10 druppels 4 $\times$ daags. Ook injectie in den tumor 10 à 20 druppels om den anderen dag en onverdund uitwendig.
7. *Jatropa*-wortel, 4 $\times$ daags 0.065 gr. bij carcin. recti.
8. *Chelidonium* en *Cholesterinum* bij levercarcinoom.

Cholesterinum in verwrijving (D³) bij sterke vergrooing van de lever met vermagering en groote zwakte. *Chelidonium* $\ominus$, 3 $\times$ daags 5 druppels bij donkere gelaatskleur.

9. *Hydrocotyle Asiatica*. Hoofdmiddel bij huidkanker en lupus. 1^e Verdunning, 4 $\times$ daags 10 druppels.

Naast deze inwendige behandeling komt de locale behandeling tot vernietiging van den tumor. T. beveelt daarvoor de methode van E. G. Johns aan, die echter in het artikel niet beschreven wordt.

Verder moet veel gewicht gehecht worden aan het diëet, hieromtrent worden uitvoerige voorschriften gegeven.

Ter illustratie geeft T. de beschrijving van één geval.

Dame, 80 jaar oud, die operatie weigerde, werd door de volgende behandeling genezen. Het geval was als volgt: Harde knobbel, zoo groot als een walnoot in de rechter mamma, rechts boven de mamilla. Huid over den tumor rood, hard, oneffen, pijnlijk, niet ulcereerend. Temperatuur en bloeddruk beneden normaal. Algemeen zwaktegevoel, geen eetlust, verstopping, bleek en vervallen uiterlijk, geelachtige conjunctiva, zwakke pols, tong bleek met wit beslag. Therapie: Sulfas Strychnini, 0.002 gr. 3 $\times$ daags; *Phytolacca* en *Echinacea*, van elk 10 druppels en Sulfas natricus 0.650 gr. afwisselend om de 2 uur. Ontlasting bevordert. Omslagen van magnesiumsulfaat, 1 theelepel op een Liter warm water, op den tumor.

Langzamerhand beterschap. Wegens zwakte werd nog gegeven Nucleïne 30 druppels, 2 $\times$ daags. De krachten verbeterden, de tumor verdween. Patiënte leefde daarna nog twee jaar, volkomen gezond; stierf daarna aan pneumonie.

T. eindigt zijn art. met de volgende stellingen:

1. Kanker kan door inwendige behandeling genezen.
2. Om dit resultaat te bereiken moeten de krachten zooveel mogelijk opgewekt worden.
3. Eliminatie en restauratie moeten zooveel mogelijk hand aan hand gaan, anders wordt geen resultaat verkregen.
4. De geneesmiddelen moeten gekozen worden volgens hunne resp. affiniteiten.
5. De arts moet met zijne geneesmiddelen bekend zijn en er vertrouwen in hebben.

6. Om succes te hebben moet hij vertrouwd zijn met alle geneesmethoden.
7. Alle alcoholische dranken moeten vermeden worden. Drinkers zijn ongeschikt voor de behandeling.

8. Het voedsel moet eenvoudig en licht verteerbaar zijn.

Het wil ons voorkomen, dat de schrijver in zijn beschouwingen over de oorzaak van den kanker wel eens oorzaak en gevolg verwisseld kan hebben en de slechte algemeene toestand het *gevolg* van het carcinoom kan zijn en niet de oorzaak, wat niet wegneemt, dat het wenschelijk is, zoo mogelijk, dien toestand te verbeteren.

Te betreuren valt, dat T. niet meerdere gevallen van genezing beschrijft.

April.

H. P. STILES. *Ist Krebs heilbar?*

St. begint met de mededeeling, dat hij eenen ouden collega kent, „einen unablässig arbeitenden, tiefen Denker, einen Anhänger der unverfälschten Homöopathie, einen Deutschen mit dem typischen, der Sache auf den Grund gehenden Charakter, der in der Tat viele Heilungen vollbringt an Leuten, die mit Krebsen verschiedener Art behaftet sind.”

St. heeft zelf dezen collega kankerlijders gezonden, die door hem genezen en thans volkomen gezond zijn. Hij gebruikt uitsluitend homoeopathische middelen, hoofdzakelijk minerale, enkele antipsorische middelen. Niet een of twee, maar vaak voor één geval een aantal steeds wisselend met de symptomen. Geen sprake van een bepaald kankermiddel. Veel tijd is vaak daarbij noodig, maar beter langzaam te genezen, dan onvermijdelijk aan de ziekte te sterven. Wat deze oude collega kan, zoo gaat St. voort, dat moet toch voor anderen ook bereikbaar zijn.

De meeste kankerpatiënten loopen van den eenen dokter naar den anderen.

St. heeft in zijn praktijk slechts éénen standvastigen kankerpatiënt gehad. Van dezen geeft hij de ziektegeschiedenis, die met volkomen genezing eindigt.

Deze patiënt kwam na door twee andere artsen behandeld te zijn, die beide de diagnose kanker gesteld hadden, bij S.

De patiënt had een tumor in en om den umbilicus ter grootte van een „middelmatig” geldstuk, ulcereerend, scirrhotisch. Dun, stinkend, excorieerend secreet.

Wegens brandende pijn, die 's nachts verergerde, werd Arsenicum D³⁰ voorgeschreven. Spoedig volgde verbetering.

Koude voeten en stinkend zweet maakten, dat later Silicea D³⁰ gegeven werd.

De behandeling duurde twee jaar. Herhaaldelijk werd nog Psorinum³⁰ en¹⁰⁰ en Sulfur gegeven wegens „onaangenamen reuk”. Verder Carcinosinum C¹⁰⁰ en Phytolacca. 't Meest echter werd Arsenicum en Silicea gegeven van C³⁰ tot C²⁰⁰. Nadat de tumor geheel verdwenen was, bleef nog het stinkende voetzweet, dat eindelijk onder 't voortdurend gebruik van Silicea verdween.

Wanneer men de mogelijkheid van het genezen van kanker, door welke behandeling ook, wil beweren, dan dient men met meer overtuigende gronden te komen, dan in dit stuk worden aangevoerd. Vooreerst is dan de klinische diagnose niet voldoende, maar kan ook de mikroskopische niet gemist worden. De mededeeling, dat men weet, dat door een collega vele gevallen van kanker genezen zijn, is allerminst geschikt anderen te overtuigen. Een nauwkeurige beschrijving van die gevallen met de noodige overtuigingsstukken zou ongetwijfeld veel belangstelling wekken.

DAHLKE. *Gedanken über Krankheit und Heilung.*

D. komt tot de slotsom, dat de eenig mogelijke definitie van wat gezondheid is, niet anders kan zijn dan een subjectieve, n.m.l. *gezondheid is gevoel*

van gezondheid. Voor deze uitdrukking „gevoel van gezondheid” moet een praktisch bruikbare omschrijving gevonden worden. Door waarneming van zichzelf komt men tot deze tweede definitie: *gezondheid is een specifieke spannings-toestand, die door elk mensch onmiddellijk als zoodanig wordt gevoeld.*

Hieruit volgt, dat *ziekte een veranderde spanningstoestand is*, die zich als zoodanig (in Hahnemannschen zin) voordoet in de som van alle symptomen en genezen is: het terugbrengen tot den normalen spanningstoestand, die bereikt is, zoodra deze som van alle symptomen verdwenen is.

Het voornaamste bezwaar tegen deze opvatting van ziekte als een veranderde spanningstoestand gaat uit van de moderne bacteriologie, die ziekte steeds terugvoert tot den bacil. De ervaring heeft geleerd, dat de bacil niet de ziekte maar de mogelijkheid van ziekte representeert. De aanwezigheid van den bacil is niet identiek met ziekte, evenmin als het tezamen zijn van man en vrouw gelijk is met echtverbintenis. Zal ziekte ontstaan door het samenzijn van lichaam en bacil, dan is daarvoor nog een begunstigend moment noodzakelijk, in de bacteriologie „praedispositie” genoemd, naar D's uitdrukkingwijze, een veranderde spanningstoestand.

Bekend is, dat een toestand van verzwakking, gemoedsbeweging, schrik, vrees de vatbaarheid voor besmetting verhoogen, dus: een zuiver individueel moment, een veranderde spanningstoestand, geeft den doorslag. Zoo lang men ziekte en bacil identificeerde, was het eenige doel de vernietiging van den bacil; de drager van den bacil kwam daarbij niet in aanmerking. Het doel dezer therapie: „dood aan den bacil!” was zoo duidelijk en voor het zwakste verstand gemakkelijk te vatten, dat het wel bij de groote massa weerklink vinden moest. Deze opvatting is nog niet geheel overwonnen, maar wordt toch meer en meer teruggedrongen.

De definitie van ziekte en genezing, door D. gegeven, biedt voor de therapie geschikte aanknoopingspunten.

Het terugbrengen van den veranderden spanningstoestand tot den normalen kan men zich op drie wijzen voorstellen, naarmate men de abnormaliteit opvat als, 1° een inwendige verontreiniging, 2° een versterking, 3° een verzwakking van den spanningstoestand.

Volgens de eerste opvatting zal genezing daarin bestaan, dat de inwendige verontreiniging op een of andere manier opgeheven wordt, zooals in 't algemeen in de „schoolgeneeskunde” regel is. De pathologisch-anatomische verandering wordt voor de ziekte zelve gehouden, zonder dat men bedenkt, dat de lokale veranderingen slechts terugwerking van den veranderden spanningstoestand zijn.

Principieel heeft deze therapie recht van bestaan, langs dezen weg kan genezing verkregen worden. Echter zal de arts meer voeling houden met de werkelijkheid, wanneer hij hieraan vasthoudt, dat wat bijv. longontsteking genoemd wordt, geen entiteit is, maar uitdrukking van een verandering in den algemeenen spanningstoestand, die onder andere omstandigheden, zich ook op andere wijze had kunnen documenteeren.

De werking van geneesmiddelen volgens de opvatting van de gelokaliseerde verontreiniging is te vergelijken met een waterstraal, die door een spons stroomt en deze reinigt door de onreinheden mede te voeren — werking der massa. Bij deze opvatting staan oorzaak en werking in streng kwantitatieve verhouding. Op biologisch terrein is echter de verhouding tusschen oorzaak en werking volstrekt niet steeds kwantitatief. Kleine oorzaken kunnen groote uitwerking hebben zooals bijv. een schrik, een koude luchtstroom, enz. Tegenover deze *kwantitatieve* staat de *dynamische* opvatting der ziekteprocessen, die in de *objectieve pathologische veranderingen niet eene ziekte-entiteit ziet, maar slechts de toevallige terugwerking van een op een of andere wijze veranderden spanningstoestand van het geheele organisme.*

Deze dynamische opvatting leidt tot het streven door verandering van den spanningstoestand de lokale veranderingen als het ware automatisch op te heffen.

Hier de twee genoemde mogelijkheden denkbaar: 1° de te sterke spannings-toestand wacht op een prikkel, die de spankracht in actie brengt, 2° de te geringe spanning op den prikkel, die de spanning verhoogt. Een beeld van de eerste mogelijkheid vindt men in de welbekende automaten. Oorzaak en werking, 2 $\frac{1}{2}$ ct.-stuk en spoorkaartje, hebben niets gemeen. De oorzaak, het geldstuk zet de spanning in actie. Dit beeld komt overeen met de Homoeopathie. De homoeop. middelen werken als zulke prikkels, die de spanning in actie brengen. Daarom staan oorzaak en gevolg hier niet in direkte verhouding tot elkander.

Wij geven een middel, dat misschien aan de reacties en den gemoedstoestand beantwoordt en het gevolg is, genezing van een levertumor, asthma, enz., ofschoon het in 't geheel niet op lever of long wijst. De objectieve ziekte verliest hier de plaats, die zij in de schoolgeneeskunde als „de ziekte zelf” inneemt en wordt gereduceerd tot een terugwerking.

Voor de tweede mogelijkheid, dat een verminderde spanning op het werken van een nieuwen spanningstoestand wacht, is de Chladnische klankfiguur een aanschouwelijk beeld. Wanneer men een glasplaat met fijn zand bestrooit en den rand met een strijkstok aanstrijkt, dan rangschikken de zandkorrels zich zoo, dat verschillende figuren ontstaan, die aan bepaalde spanningsverhoudingen beantwoorden.

Een dergelijke invloed wordt aan de voedingszouten toegeschreven: therapie der voedingszouten. Men neemt tegenwoordig aan, dat de voedingszouten bij het voedingsproces een bemiddelende rol spelen, als katalysatoren werken, zonder zelf voedsel te zijn. Zij verleenen aan het cellenmateriaal, waarop zij werken, een nieuwe spanning, waardoor het opnieuw voor zijn taak berekend wordt.

Resumeerende noemt D. drie verschillende voorstellingen over ziekte en genezing.

1° de materieel-massive der „Schoolgeneeskunde.”

2° de dynamische, zooals zij in Hahnemanns gedachtengang aan den dag treedt.

3° de opvatting van ziekte als voedingsstoornis, zoodat de genezing moet bestaan in het aanvoeren van stoffen, die deze voedingsstoornis opheffen.

Het zou volgens D. voor den praktischen arts een groote aanwinst zijn, wanneer hij voor een bepaald geval van te voren zou kunnen beslissen, welke van de drie wegen de aangewezen is, maar hij vreest, dat het daartoe niet zal kunnen komen. „Denn alle drei Kategorien sind schliesslich nur theoretische Grenzfälle, die sich rein als solche in der Wirklichkeit nie finden werden.”

Dit laatste zouden wij gaarne onderschrijven. Maar waartoe dan eigenlijk de geheele bespiegeling?

Over de voorstelling, die D. zich vormt omtrent de Homoeopathie, merken wij op, dat deze misschien in den Hahnemannschen gedachtengang past, maar dat daartegenover staat de opvatting van de direkte locale werking, die in elk geval minder speculatief is. Wanneer wij een middel geven, dat slechts aan de reacties en den genoemden toestand beantwoordt, dan werkt dit middel lokaal (direkt of indirekt) evenals de eigenlijke oorzaak van de ziekte, die genezen moet worden en locale veranderingen teweegbrengt. De reacties geven slechts een leiddraad voor de keuze van het middel.

D. K. M.

Allgemeine Homöopathische Zeitung, 1916.

Februari.

H. W. SJÖGREN. *Statistik der Lungenentzündung für das Jahr 1914.*

Sj. behandelde in 't jaar 1914 38 gevallen van acute longontsteking, waarvan slechts één met doodelijken afloop bij een patiënt van 79 jaar. De statistische cijfers van Dr. Hoyle worden hierdoor bevestigd. Bij allop. behandeling bedraagt in Zweden het gemiddeld sterftcijfer 28.8 %. Gedurende de laatste 23 jaar vóór 1911 bedroeg dit cijfer 29.5, gedurende 100 jaren het gemiddelde 31.22. Bij homoeop. behandeling waren de overeenkomstige cijfers 3.9 resp. 5.34. Wat de medicamenteuze behandeling betreft, werden door Sj. bij zijne 38 gevallen de volgende middelen aangewend.

In 't eerste stadium *Aconitum* of *Belladonna*, in afwisseling met *Bryonia*; alle in de 3^e dec. verd. Zoodra roodbruine sputa verschenen, steeds *Phosphorus D⁶*. Bij sterken ademnood vóór het intreden van de crisis, *Tartarus emeticus D⁶*. Herhaaldelijk trad de crisis vóór den 5^{en} dag in. De homoeop. behandeling scheen steeds het geheele ziekteverloop te verkorten, zooals ook de ondervinding in het Homoeop. Instituut te Oestersund leerde.

Behalve de medicamenteuze behandeling werden drie maal daags koude wasschingen toegepast, echter geen Priessnitzsche verbanden, wel heete pappen op pijnlijke plaatsen.

H. P. BELLOWS. *Innere Mittel bei akuter Mittelohrentzündung.*
(Vervolg in het Maartnummer.)

B. staat na bijna 40-jarige ondervinding op het standpunt van het geheel der symptomen, één middel tegelijk en de kleinst mogelijke dosis. Hij bespreekt de middelen, die bij acute middenoorontsteking in aanmerking komen. Bij enkele vermeldt hij ook de verdunning, waarin hij het middel gewoonlijk aanwendt.

Het maakt een eigenaardigen indruk, wanneer hij zegt, dat hij *Belladonna* in de 2^e—6^e dec. verd. gebruikt, maar *Chamomilla* bij voorkeur in de 24^e, *Hepar Sulfur.* weder in de 3^e. De reden, waarom hij *Chamomilla* in de 24^e geeft, is dat zijne persoonlijke ervaring hem er toe gebracht heeft bij dit middel tot de 24^e te stijgen.

Met allen eerbied voor B.'s waarnemingsbegaafdheid en rijke ervaring, lijkt het ons toch wel aan rechtmatigen twijfel onderhevig, dat juist *Chamomilla* de 24^e verd. verlangt om gunstig te werken. Als dat werkelijk zoo is, dan zal er ook wel eens een middel zijn, dat bijv. de 14^e en een ander, dat de 34^e vereischt en wanneer dit voor elk middel door de ervaring moet uitgemeakt worden, wanneer zullen wij dan tot een eenigszins betrouwbaar resultaat komen?

De middelen, die B. aangeeft, zijn in de eerste plaats: *Aconitum*, *Belladonna*, *Ferrum phosphoricum*, *Gelsemium*. In 9 van de 10 gevallen zal *Belladonna* het hoofdmiddel zijn. In de tweede plaats, of liever in het tweede stadium komen in aanmerking: *Chamomilla*, *Pulsatilla*, *Mercurius*, *Hepar sulfuris*, wanneer de eerste heftige ontstekingsverschijnselen voorbij zijn, en spontane perforatie van het trommelvlies ingetreden is, of paracentese is verricht, waarna etterige afscheiding.

Voor elk middel worden de voornaamste indicaties aangegeven. De ervaring heeft aan B. geleerd, dat bij de juiste aanwending van het aangewezen middel steeds een gunstige invloed op het ziekteverloop kan worden waargenomen.

D. K. M.

The Hahnemannian Monthly 1916.

Januari.

C. BARTLETT. *Behandeling van diabetes.*

Alleen diëtetische wenken, niets nieuws. Als appendix eenige gevallen van glycosurie tengevolge van galblaas-, maag- en pancreastumoren, leerzaam wegens de aanvankelijk onjuiste diagnose van diabetes.

R. R. MELLON. *Biologische wetten, nauwverwant met de Similewet.*

Achtereenvolgens worden behandeld: De wetten der electrolytische dissociatie; die der Colloïd-chemie; de enzymenleer; de voornaamste wetten uit de immuniteitsleer. Bij deze laatste behandelt hij de vaccins, de sera, Wassermans reactie, Abderhaldens graviditeitsreactie en de anaphylactische verschijnselen.

Al deze wetten en verschijnselen brengt hij min of meer duidelijk in verband met de fundamenteele wet der Homoeopathie.

W. A. PEARSON. *Drinkwater-analyse.*H. HYZER. *Colliculitis seminalis.*

Zou veel vaker voorkomen, dan algemeen wordt aangenomen. Er is een acute en een chronische vorm; vooral de laatste komt veel voor. De symptomen zijn deels sexueel (frequente polluties, impotentie met verhoogde libido), deels algemeen (vooral neuralgische pijnen in lendenstreek), deels lokaal (enuresis, pijn aan 't einde der mixtie). H. beveelt in de meeste gevallen extirpatie van den colliculus aan.

B. C. WOODBURY. *Over mechanische opvattingen van ziekten.*

Voornamelijk een uiteenzetting van 't geen de z.g. osteopathie wil, een ziekteleer, die in Amerika en Engeland zeer vele aanhangers telt, vooral onder leeken. Volgens deze leer worden alle mogelijke en zelfs onmogelijke ziekten, die met pijn gepaard gaan, verklaard uit minimale afwijkingen (verkrummingen, uitwassen, enz.) van de wervelkolom. Uit dit artikel blijkt, dat ook vele homoeopathische collega's er mede besmet zijn. ¹⁾ W. nu komt met klem tegen een dergelijk generaliseeren, van wat misschien een enkele maal juist mag zijn, op en raadt aan liever homoeopathische middelen te geven, dan maar dadelijk de ingrijpende maatregelen der osteopathen toe te passen.

G. W. HARTMANN. *Darmobstructie. Casuïstiek.*G. J. C. ALEXANDER. *Thrombophlebitis na otitis media. Casuïstiek.*B. F. PARKER. *Beginsymptomen van tuberculosis pulmonum.*

P. behandelt de bekende initiaalsymptomen; hij hecht vrij veel waarde aan het voorkomen van pupilverwijding, soms eenzijdig, soms beiderzijds. Als slot een ernstige waarschuwing aan den homoeopaat om bij zijn middeldiagnose toch vooral de ziektediagnose niet te verwaarloozen, wat in gevallen van beginnende tuberculose noodlottig kan worden.

C. M. BROOKS. *Glycosurie tijdens zwangerschap.*

B. behandelt eenige gevallen van lichte glycosurie aan het einde van de zwangerschap en verbindt daaraan een uitgebreide literatuurstudie. Zijn conclusies zijn:

1. Indien de urine van zwangeren reduceerend werkt, moet er steeds nagegaan worden, of er laktose of glykose aanwezig is.
2. Laktosurie is niet pathologisch en eischt dus geen behandeling.
3. Kleine hoeveelheden glykose kunnen aan 't einde der zwangerschap aanwezig zijn, zonder ernstige beteekenis.

¹⁾ Ref. ontmoette in 1913 reeds aanhangers dezer leer onder de Londensche homoeopaten.

4. Diabetes kan door zwangerschap worden veroorzaakt en heeft dan meestal een absoluut infauste prognose.

5. Echte diabeticae worden hoogst zelden zwanger.

6. In deze gevallen is de mortaliteit voor moeder én kind zeer hoog.

Therapeutisch beveelt hij naast diët Arsenicum album en Belladonna aan.

Februari-nummer niet ontvangen.

Maart.

B. F. BOOKS. *Rede bij 't aanvaarden van het voorzitterschap van de Hom. Medical State Society.*

J. D. ELLIOTT. *Morbus Basedowi.*

Eerst geeft E. een uitvoerige uiteenzetting van 't klassieke beeld en de verschillende „formes frustes”. Vooral van 't hoogste gewicht is een vroege herkenning der ziekte, omdat dan met rust, „atoxische” voeding en homoeopathische therapie meestal genezing volgt. Is de ziekte reeds zeer manifest, dan is de genezingskans met deze behandeling $\pm 20\%$. De homoeopathische therapie is Jodium, Jodet. kalic., Arsenicum alb., Belladonna, China. Wanneer na eenige maanden geen duidelijke resultaten verkregen worden, is operatie het eenige middel.

J. W. FRANK. *De diagnose der abdominaalziekten door middel van Röntgenstralen.*

Een verheerlijking der Röntgenologie als diagnosticum. F. beweert o.a. galsteenen in 80 à 90 % te kunnen herkennen.

W. B. VAN LENNEP. *Caswistiek van chirurgische gevallen.*

CH. H. SEYBERT. *Zuigelingenvoeding.*

Bevat niets nieuws.

April.

E. M. HOWARD. *De waarde onzer Materia medica.*

Een goede materia medica moet alleen de symptomen bevatten, die 't middel bij den gezonde veroorzaakt. Daarom is 't verwarrend ook de symptomen op te nemen, die na toedienen van 't middel genazen. Deze zijn wel van eenig belang, maar moeten scherp gescheiden worden. Ook moesten onze materiae veel meer symptomen opnemen, die op de pathologische veranderingen betrekking hebben.

W. H. YEAGER. *Homoeopathische middelen bij de behandeling van myocarditische aandoeningen.*

Hom. middelen kunnen niet alles doen; voorop staan rust, lichte oefeningen, zorgen voor geregelde defaecatie. Verder eenige gevallen, die prompt genazen na Spigelia D³, Naja D³, resp. Ars. Jod. D³.

C. S. RAUE. *Faeces-onderzoek bij zuigelingen.*

A. H. UHLE. *Een studie over de geschiedenis der syphilis.*

H. L. NORTHROP. *De zeven wonderen van het menscheijk lichaam.*

C. MITCHELL. *Acidosis en Schmitz' theorie van het diabetisch coma.*

Schmitz stelde in 1890 de theorie op, dat 't coma een auto-intoxicatie is, uitgaande van het darmkanaal. M. heeft in den darminhoud van een in coma overleden vrouw in groote hoeveelheid een stof gevonden met specifieke reacties, waarvan hij de identiteit nog niet heeft vastgesteld, maar die hij in vele diabetische urines (ook van de bedoelde patiënte) heeft teruggevonden. Hij meent, dat dit een sterke steun is voor de theorie van Schmitz.

De acidosis-theorie verwerpt hij geheel en al, om 6 redenen, waarvan de voornaamste zijn, dat het bloed, ook in 't diepste coma steeds alkalisch is (Williamson) en dat men noch per os noch door injecties ooit eenige vergifting met groote doses aceton of diaceetzuur heeft kunnen opwekken.

W. N. HAMMOND. *Correctie van neusbeendefecten.*

G. C. WEBSTER. *De behandeling van sinusitis maxillaris.*

In de laatste influenza-epidemie in Amerika trad in een enorm hoog percentage der gevallen een ontsteking op in een of meer der neusbijholten; vooral 't antrum werd vaak aangedaan. W. beveelt aan punctie en wasschingen met zilvernitraatoplossingen 5—25 %, of alcohol 70 %. De homoeopathische behandeling geeft hij niet op.

G. F. BAER. *Pyelitis tijdens de zwangerschap.*

De oorzaken zijn drievoudig: urine loopt moeilijk af, er circuleeren pyogene bacteriën in 't lichaam, en er hebben lichte laesies van 't pyelum plaats.

De therapie is: veel drinken van aq. dest., Contrexeville, Evian; verder urotropine, arheol of uraseptine. In zeer ernstige gevallen beveelt hij wasschingen van 't nierbekken met slappe Nitras-argenti-oplossingen aan.

H. KESTING. *Eenige belangrijke chirurgische gevallen.*

G. H. WELLS. *Het hart bij den oude van dagen.*

Wij hebben daarbij met twee vormen te doen, n.l. de gevolgen der arteriosklerose en langzame seniele verzwakking der hartspier; in 't eerste geval vergrooing, in 't laatste meestal verkleining der hartfiguur. Op den duur treden vaak fettige degeneratie of bruine atrofie op.

Therapeutisch natuurlijk rust, weglaten van vergiften (alkohol, tabak, koffie, thee, veel vleesch). In de lichte gevallen zijn aangewezen Arsenicum jodat. en Cactus grandifl., soms bij algemeene zwakte Chinin. arsenicos. In meer ernstige gevallen komen in aanmerking Lycopodium, Nux vomica, Hydrastis en Carbo veget. Daarnaast Ignatia, Ac. phosphor. en Gelsemium als er nerveuze symptomen bijkomen. Is arteriosklerose de hoofdzaak, dan moeten we vooral denken aan Aurum muriat., Plumbum, Baryta carb. en Calcar. phosph. Bij decompensatie kan ook hier 't tijdelijk gebruik van Digitalis heel veel goed doen.

Mei.

W. M. HILLEGAS. *Hooikoorts; zijn behandeling en genezing door middel van 't gevoelloosmaken van het neusslijmvlies.*

H. gaat van de meening uit, dat niet alleen persoonlijke praedispositie, maar ook overgevoeligheid van het slijmvlies in het zenuwgebied, behoorend bij 't ganglion spheno-palatinum, de hooikoorts veroorzaken. Hij zoekt de gevoelige aëra op de middelste concha, ongeveer in het midden: daar cauteriseert hij beiderzijds in eenige opvolgende zittingen met Ac. chromic. 10 % of Trichloorazijnzuur 50 %.

Als homoeopathische middelen beveelt hij aan: Naphtalinum, Allium cepa, Arsen. alb., Euphrasia, Causticum; hij heeft daarmede even goede resultaten, mits de patiënt minstens 4 maanden vóór den aanvalstijd een stelselmatige behandeling volgt, maar de meeste menschen zijn daartoe niet volhardend genoeg.

O. BUSECK. *Radium.*

Physische beschouwingen.

R. F. RABE. *Over het herkennen van ongeneeslijke ziekten.*

Eerst een sterk pleiten voor een meer wetenschappelijke basis van de homoeopathische materia medica, en voor een grondiger studie daarvan door den gemiddelden homoeopathischen arts. Daaraan schijnt in Amerika zeer veel te ontbreken, als men den schrijver gelooven wil.

Wie zijn materia medica goed kent, weet ook de grenzen van de geneesmogelijkheid en zal dus bewaard blijven voor teleurstellingen. Alleen dan is er nog mogelijkheid van genezing, wanneer er reactie van de zijde van den patiënt is, uitgedrukt in de individueele symptomen; zijn er alleen de algemeene ziektesymptomen, dan baat 't geven van een homoeopathisch middel ook niets meer.

R. C. SCHIEDT. *Het sympathische zenuwstelsel en de emoties.*

Een physiologische studie over dit onderwerp, speciaal over den invloed der emoties op de werking der verschillende organen, zeer interessant, maar niet geschikt voor een kort referaat.

S. R. KLEINE. *Het gewicht van aceton in de urine.* Niets nieuws.

W. W. VAN BAUN. *Hahnemann medical College.*

Deze opleidingsschool heeft zware jaren achter den rug tengevolge van de kolossale reorganisatie van het medisch onderwijs in de Vereenigde Staten. Deze heeft tengevolge gehad, dat van de $\pm$ 150 bestaande Colleges reeds 50 zijn verdwenen en nog een vijftigtal op 't punt staan te sluiten. Thans is, dank zij den onvermoeiden ijver van den rector, Dr. van Lennep, alle gevaar voor 't bovengenoemde College verdwenen.

Juni.

Jaarverslag van het „Hahnemann medical College” te Philadelphia.

D. J. MORTON. *Voetbehandeling.*

Beschouwingen over de statische verhoudingen van den voet.

W. F. BAKER. *Een typisch geval van paranoia.*

H. M. GAY. *De diagnose en operatieve behandeling van hoofdwonden.*

H. M. EBERHARD. *De resultaten der gastroenterostomie.*

E. heeft in één jaar tijds 37 patiënten in behandeling gekregen, die niets verbeterd waren na gastroenterostomie.

De oorzaken waren drieërlei; 1° verkeerde operatie: de anastomose bleek in die gevallen zoo hoog te zitten, dat ze onbruikbaar was; 2° verkeerde nabehandeling: vele patiënten met ulcus ventriculi of duodeni zijn natuurlijk met gastroenterostomie alleen niet geholpen, er moet een goed geleide diëetkuur op volgen, wat vaak verzuimd werd, 3° verkeerde indicatie-stelling: gastroenterostomie wordt nog al te vaak als een panacee tegen alle mogelijke maagklachten beschouwd. Zoo kreeg hij verscheidene syphilispatiënten, die na de operatie eer verergerd waren, en na een antiluetische kuur genazen.

J. F. LEWIS. *De arts van het standpunt van den rechtsgeleerde.*

Niet voor referaat geschikt.

J. N. V.

The North American Journal of Homoeopathy, 1916.

Januari.

C. E. WHEELER. *De Minderheid en de Homoeopathie.*

Rede, gehouden in de British Homoeopathic Society, voor een kort referaat niet geschikt. De grondtoon is een vurig aansporen tot meer strijdvaardigheid

voor de goede zaak der Homoeopathie. Hij acht o. a. een homoeopathische universiteit, zooals Amerika er verscheidene bezit, een onding voor Europa, bepleit de „postgraduate” cursussen, en wil vooral de medici trachten te bereiken, die reeds verscheidene jaren in de gewone praktijk zijn geweest.

H. H. CRUM. *Verwaarloosd werk.*

Een apologie voor meerder zuigelingen-zorg van de zijde der artsen.

G. C. DOMINICK. „*Haute fréquence*” bij hooikoorts.

In navolging van L. J. Brown van Lincoln (Journ. of the American Institute of Homoeopathy, Jan. 1914) heeft C. in eenige gevallen van zeer hardnekkige hooikoorts den haute-fréquence-stroom toegepast met schitterende resultaten, o. a. een geval, dat sedert 20 jaren op alle mogelijke wijzen werd behandeld, was na een kuur van 4 weken genezen; 't volgend jaar een zeer milde aanval, die na een paar behandelingen weer verdween.

E. R. FISKE. *Bronchitis en bronchopneumonie.*

Enkele weinig belangrijke differentieeldiagnostische opmerkingen.

Februari-nummer niet ontvangen.

Maart.

R. F. RABE. *Homoeopathische ontwikkelingsbanen.*

Rede, gehouden door den voorzitter der New York Hom. Med. Soc., waarin hij waarschuwt tegen 't sterk specialiseeren, ook onder homoeopaten. De homoeopathische therapie dreigt door de ruime toepassing der verschillende moderne geneesmethoden in 't gedrang te komen. Ernstig dringt hij aan op meer wetenschappelijk-homoeopathisch werk.

L. R. ATKINS. *Crataegus.*

Beschrijft eerst een typisch crataegus-geval met hevige dyspnoe, vrij hoogen bloeddruk, pols op 't gevoel veel minder frequent dan de hartactie; de 1^e toon is onhoorbaar; de hartswerking irregulair en inaequaal.

Crataegus is in de eerste plaats een hartmiddel: differ.-diagnostisch komt vooral Digitalis in aanmerking; 't verschil is, dat bij beweging de crataegus-patiënt veel sterker dyspnoeisch wordt, zonder bijzondere versnelling van den pols, terwijl bij den digitalis-patiënt de pols zeer sterk op de minste beweging reageert; bovendien blijft bij den digitalis-patiënt de 1^e toon hoorbaar. Angina in de anamnese zou een tegenaanwijzing voor Crataegus zijn.

Verder komen in aanmerking Stofantus, dat bij hartzwakte door verbloeding is aangewezen, Crataegus bij primaire hartspierzwakte. Ook komt stofantus in de eerste plaats in aanmerking bij 't nicotine-hart.

Cactus wordt voornamelijk onderscheiden door de begeleidende nerveuze symptomen, evenals Liliun tigrinum.

Iberis heeft duizelingen met sterk gevulden pols. Glonoïne eindelijk heeft 't kloppen van 't *geheele* lichaam met sterke congestie.

Ten slotte wijst A. er op, dat vele Crataegus-praeparaten onwerkzaam zijn. Dit moet worden toegeschreven aan de herkomst, kweekwijze en pluktijd van de versche plant, zoodat daarbij zeer nauwkeurige voorzorgen genomen moeten worden.

G. B. STEARNS. *Epidemie-middelen.*

S. heeft de ervaring opgedaan, dat bepaalde epidemieën ook een bepaald middel eischen. Naar aanleiding daarvan heeft hij na enkele epidemieën aan andere homoeopathische collega's, die dezelfde epidemie meemaakten, naar hunne therapeutische ervaringen gevraagd. Hierbij bleek een zeer sterke overeenkomst.

Eén voorbeeld: bij een angina-epidemie bleken bijna alle gevallen uit-

stekend te reageren op Merc. bijodide, niet op andere middelen. Twee collega's in dezelfde stad hadden dezelfde ervaring, evenals twee in naburige plaatsen; twee andere collega's, die veel verder afwoonden, niet. Eén der collega's geeft op 90 0/0, een ander 95 0/0, die direkt op Merc. bijodide reageerden. Van dergelijke voorbeelden geeft hij verscheidene.

F. M. HALLOCK. *Psycho-analyse.*

Uiteenzetting der theorie van Freud met voorbeelden uit eigen praktijk.

S. R. KLEIN. *Epilepsie.*

K. heeft bij nagenoeg alle gevallen van echte epilepsie aceton of dimethylketon in de urine kunnen aantoonen, $\pm$ 0.03 gram per 24 uur, en meent hierin een differentiëldiagnosticum te hebben gevonden.

D. MACFARLAN. *Diabetes mellitus en zijn behandeling.*

M. heeft eenigen tijd geleden aanbevolen bij diabetes mellitus als geneesmiddel te bezigen het bloed van een diabetes-patiënt in homoeopathische verdunning (6^e tot 30^e). Thans geeft hij de casuïstiek van een 8-tal patiënten, waarvan 7 met eigen bloed en 1 met dat van een ander, alle in 6^e of 30^e verdunning, gedurende 6 weken tot 6 maanden werden behandeld en allen genazen, behalve de laatstgenoemde, die veel verbeterde. De gevallen zijn deels van hem zelf, deels van twee andere collega's.

April.

W. B. HINSDALE. *Hoe dokters worden opgeleid.*

Een kritiek van Amerikaansche opleidingstoestanden, vooral van die welke bij de meeste homoeopathische Colleges bestaan.

W. H. DIEFFENBACH. *Honing.*

D. beveelt het gebruik van honing zeer sterk aan, in plaats van gewone suiker. Honing bestaat hoofdzakelijk uit fructose en glucose, die beide beter verteerd worden dan saccharose. Bovendien bevat het vrij veel ijzer- en kalkzouten en werkt desinfecteerend door de aanwezigheid van mierenzuur. Het is dus een uitstekend voedingsmiddel; verder in oplossing zeer bruikbaar, als gorgeldrank bij pharynx- en larynxcatarrh. Het werkt laxeerend, zou volgens Dr. Custis een prophylacticum tegen Diphtherie zijn en kan tenslotte gebruikt worden bij kleine wonden en oppervlakkige ontstekingen voor een afsluitend verband.

J. F. ELDER. *Autotherapie.*

E. heeft met zijn vriend Duncan van New-York een nieuwe methode van vaccinebehandeling aangegeven. Hij verdunt pus, sputum e. a. pathologische produkten van den patiënt zelf; steriliseert deze verdunning en spuit ze in. Hij heeft daarmee zeer goede resultaten bereikt. Bij zuigelingen-infecties spuit hij de moeder in, in de overtuiging, dat de immuun-lichamen langs den weg der melkklieren op 't kind overgaan. Bij zeer zwakke volwassenen, als hij weinig reactie verwacht, spuit hij een geit in en geeft de melk aan den patiënt. Ook op deze wijze heeft hij reeds goede resultaten bereikt, o.a. bij een zeer verzwakte lijderes aan longtuberculose.

S. R. KLEIN. *Drinkwater-verontreinigingen.*

Een technische studie.

Mei.

JAMES KRAUSS. *Over de definitie van Homoeopathie.*

In den boezem van de „American Institute of Homoeopathy” is strijd ontstaan over de formuleering in 'teerste artikel der statuten van het begrip

„Homoeopathie.” K. stelt voor „Homoeopathy is the therapeutic method of symptomsimilarity” en verdedigt in een lang, vermoeiend artikel deze formulering tegen vele en velerlei aanvallen.

O. S. RITCH. *Osteosarcoma.*

Een casuïstiek van 4 gevallen aan de extremiteiten, waarvan 3 tot amputatie kwamen en niet recidiveerden, het 4^e geval genas zonder recidief na gebruik van Silicea D⁶.

JAMES KRAUSS. *Aanteekeningen op de nieuwe statuten en wetten van de „American Institute of Homoeopathy.”*

A. DRURY. *Hoestmiddelen.*

Naar aanleiding van 't artikel in 't Maart-nummer van G. B. Stearns over epidemieën deelt D. een hoest-epidemie mede, waarbij hij geen algemeen middel kon vinden, integendeel elke patiënt een ander middel bleek noodig te hebben, niettegenstaande de voornaamste symptomen bij alle gelijk waren, en op Drosera wezen. De middelen, die noodig bleken, waren resp. Natr. mur., Causticum, Drosera, Pulsatilla, Rhus tox., Phosphor, en Tartarus emeticus.

Juni.

J. R. HORNER. *Medische opleiding voorheen en thans.*

In een uitvoerig artikel vergelijkt H. de opleiding van den homoeopathischen arts in Amerika voor eenige tientallen jaren en nu. Toen talloze kleine schooltjes overal in de Vereenigde Staten verspreid, met slechts enkele leerlingen, nu zeventien groote „Colleges” met te zamen $\pm$ 1000 studenten.

A. C. COWPERTWAITE. *Radium.*

C. geeft een uitvoerige lijst der Radium-symptomen, gerangschikt naar de lichaamsdeelen. Hij beveelt 't vooral aan bij bepaalde vormen van rheumatisme, neuritis, neuralgie, eczema, psoriasis, pruritus, acne, seborrhoe, arteriosclerose, goedaardige tumoren, carcinoma (?), nephritis van rheumatischen oorsprong, ook tuberculosis pulmonum. Heeft in zijn symptomen veel overeenkomst met Rhus tox. en Rhus ven.; eenigszins ook met Pulsatilla en Sepia. Er is een verbetering in open lucht, door beweging, soms na het eten, na het bad, door sterken druk, bij neerliggen; verergering in den namiddag, begin der beweging, bij 'topstaan na 't neerliggen, soms na 't eten. Hitte is onaangenaam.

J. HUBLEY SCHALL. *Appendectomie in gevallen van appendicitis met abscesvorming.*

H. S. breekt een lans voor de stelling, dat in deze gevallen steeds de appendix verwijderd moet worden, ook wanneer deze moeilijk te vinden is te midden van de vele adhaesies. Hij geeft een statistiek van eigen gevallen en uit de litteratuur, waarbij de sterfte $\pm$ 1.2 % is. Neemt men den appendix niet weg, dan is er een zeer groote kans op recidief; zijn vroegere ervaring is, dat deze recidieven steeds van zeer ernstigen aard zijn en een hoog sterftepercentage hebben.

W. H. FREEMAN. *De geneesmiddelen der laatste influenza-epidemie.*

De coryzagevallen uit deze epidemie genazen in $\pm$ 70 % na Nux. vom., in 25 % na Natr. mur.; terwijl de gevallen met hoest, zoowel als de pneumonieën en pleuritides bijna alle Bryonia eischten. Verder in zeer zeldzame

gevallen moest Ars. alb., Ars. sulf. rub., Kali jodat., Capsicum of Pulsatilla gegeven worden. Hij beschrijft verder de symptomen, op welke indicatie de middelen werden gegeven.

A. C. COWPERTWAITE. *Pathologie met betrekking tot de therapie.*

C. betoogt, dat onze kennis omtrent algemeene pathologie en path. anatomie tot nog toe volkomen onvoldoende is voor ons therapeutisch handelen. Verschillende voorbeelden: Tart. emet. geeft o.a. bij honden longhepatitis; echter therapeutisch is 't van weinig nut bij hepatitis der long, wel uitstekend bij bronchopneumonie met veel slijm, dat moeilijk oplost

Er is nog heel wat laboratoriumwerk te verrichten, voordat we kunnen beginnen met een poging de wetten te verklaren, die Hahnemann ontdekt heeft.

E. C. WILLIAMS. *Neuritis?*

Er wordt veel te veel geschermd met de diagnose neuritis; in de meeste gevallen zijn 't nerveuze pijnen enz.

ALB. CORNSTOCK. *Jodium.*

Niets nieuws.

J. N. V.

Vereeniging van Homoeopathische - Geneesheeren in Nederland. -

JAARVERSLAG

OVER HET VEREENIGINGSJAAR 1915/1916, UITGEBRACHT IN DE
JAARVERGADERING VAN 1 NOV. 1916 TE UTRECHT.

Het aantal leden der Vereeniging bedraagt 24 gewone leden en een cor-
respondeerend lid.

Behalve de Jaarvergadering werden vijf huishoudelijke vergaderingen gehouden.

Coll. Schouten bedankte als lid van het bestuur en van de redactie voor
de Handelingen.

Na herkiezing van het aftredend bestuurslid, coll. H. van Roijen, bestond
het bestuur uit de H. H.

DR. N. A. J. VOORHOEVE, *Voorzitter.*

DR. D. K. MUNTING, *Vice-Voorzitter.*

H. VAN ROIJEN, *Penningmeester.*

DR. E. C. TUINZING, *Secretaris.*

DR. G. A. BOS, *Vice-Secretaris.*

terwijl de redactie voor de Handelingen berustte bij de H. H. D. K. MUNTING
en J. N. VOORHOEVE.

Ter vergadering van 29/3 '16 werd besloten in plaats van de Handelingen
een driemaandelijksch tijdschrift uit te geven, met welke uitgave 1 September
een aanvang zou worden gemaakt. Toen ult^o Juli bleek, dat door de groote
prijsstijging van materialen etc. de opgegeven kosten, waarnaar de voorloopige
rekening was opgemaakt, zeer belangrijk zouden worden overschreden, werd
door het bestuur in overleg met de redactie besloten eerst het oordeel der
Jaarvergadering 1916 af te wachten.

Goedgekeurd 1/11 '16.

DR. E. C. TUINZING.

JAARVERSLAG VAN DEN BIBLIOTHECARIS,

UITGEBRACHT IN DE JAARLIJKSCHE ALGEMEENE
VERGADERING, GEHOUDEN TE UTRECHT OP
1 NOVEMBER 1916.

De bibliotheek is thans sedert een jaar aan mijne zorgen toevertrouwd ge-
weest, maar heeft mij nog niet veel moeite gegeven. Slechts driemaal kreeg
ik een aanvraag om boeken, maar moest tweemaal helaas den aanvrager
teleurstellen.

Ruilexemplaren van buitenlandsche tijdschriften ontvangen we op 't oogenblik
niet; ik heb echter gegronde hoop dat, wanneer ons nieuwe tijdschrift in zee
is, we wel verscheidene andere in ruil zullen ontvangen.

Als nieuwe aanwinst valt alleen te boeken aflevering 7 van de „Handelingen”.

Een catalogus van onze boeken, tezamen met de wetenschappelijke biblio-
theek van het Homoeopathisch Ziekenhuis, is in bewerking.

De Bibliothecaris

DR. J. N. VOORHOEVE.

OVERZICHT DER NOTULEN
VAN DE VERGADERINGEN
van 26/1 '16, 29/3 '16, 24/5 '16, 5/7 '16.

Op de vergadering van 26/1 '16 kwam de redactie der „Handelingen” met een voorstel om in plaats van deze een driemaandijksch tijdschrift uit te geven, of een gedrukt verslag van iedere vergadering, onmiddellijk na afloop dezer, te doen verschijnen. Dit voorstel wordt met het oog op het gering getal der aanwezigen, aangehouden tot de volgende vergadering, zoodat het dan op de agenda zal kunnen geplaatst worden.

Hierna volgden eene voordracht van collega Schouten over Pyelocystitis bij kinderen, en eene casuïstische mededeeling van collega J. N. Voorhoeve over eenige door hem waargenomen gevallen van pneumonie, waarbij het vroege intreden der crisis onder homoeopathische behandeling hem was opgevallen.

Op 29/3 '16 verscheen dus op de agenda het bovengenoemde voorstel van de redactie voor de „Handelingen” en werd de discussie ingeleid door coll. J. N. Voorhoeve. Na eene korte bespreking, waaruit bleek dat de redactie zich bewust was van de zware taak, die zij vrijwillig op de schouders nam, werd met algemeene stemmen besloten op kleine schaal te beginnen met de uitgave van een driemaandijksch tijdschrift.

Collega N. A. J. Voorhoeve gaf eene casuïstische mededeeling over Morb. Basedowi, waaraan zich eene discussie over deze ziekte en struma aansloot.

Ter vergadering van 20/5 '16 deelde de redactie van het tijdschrift mede, de uitgave op 1 September te willen aanvangen.

De beide collegae, die voordrachten toegezegd hadden, waren de een met, de ander zonder kennisgeving afwezig. De notulen vermelden krachtige uitingen van teleurstelling der aanwezige leden over de handelwijze van laatstgenoemden collega, die, terwijl hij hen door het aankondigen zijner voordracht over een belangwekkend onderwerp uit verschillende windstreken ter vergadering doet komen, zonder kennisgeving te Apeldoorn blijft en hen eene vergeefsche reis doet maken.

Ook ter vergadering van 5/7 '16 werden dezelfde klanken van teleurstelling, nu tot misnoegen versterkt, gehoord.

Ingekomen zijn een schrijven van collega J. van Roijen, bezwaar makende tegen een door coll. N. A. J. Voorhoeve gebruikte uitdrukking (zie Handelingen blz. 415 2^e alinea) terwijl de secretaris mededeeling doet van een aan hem persoonlijk gerichte correspondentie met coll. v. d. Harst naar aanleiding van regel 11, v. o. op blz. 420 der Handelingen. Het eerste schrijven wordt voor kennisgeving aangenomen, omtrent het tweede punt wordt den secretaris opgedragen aan coll. v. d. Harst te berichten, dat de vergadering de reden van zijn misnoegen omtrent de aangehaalde woorden niet kan bevroeden.

Collega J. N. Voorhoeve doet dan eene vraag naar aanleiding van een schrijven, dat hij van een niet-genoemd collega ontving, waarin het gebruik van Phosphor D⁶ bij een patiënt met longtuberculose, die nu en dan sanguinolente sputa opgaf, werd gelaakt. Enkele der aanwezigen deelden dit bezwaar, anderen niet; tot welk laatstgenoemd resultaat coll. J. N. Voorhoeve ook door zijn litteratuurstudie gekomen was.

Daarna volgde een korte mededeeling over eene post-typheuze gekruiste verlamming, waargenomen door coll. Hoffman, en eene voordracht met casuïstiek door de collegae J. N. Voorhoeve en P. Samsom over trigeminusneuralgie.

Dr. E. C. TUINZING.

3 9015 06977 1510

OVERZICHT DER NOTULEN. VAN DE JAARVERGADERING OP 1/11 '16.

Behalve het voltallig aanwezige bestuur waren vijf leden tegenwoordig. De gewone punten der Jaarvergadering-agenda werden afgehandeld, waaromtrent alleen te vermelden valt, dat de H. H. D. K. Munting en J. N. Voorhoeve resp. periodiek aftredend als Bestuurslid en Redactielid met 9 tegen 1 stemmen werden herkozen.

Breedvoerig werd besproken een voorstel van coll. Tuinzing om bij wijze van proef slechts tweemaal per jaar te vergaderen en een van deze vergaderingen een vollen namiddag te doen vullen, bijv. op Hemelvaartsdag, zoo mogelijk gevolgd door een gemeenschappelijken maaltijd. Deze regeling is in analogie met de bij de meeste specialisten-gezelschappen bestaande. Eene statistiek van het bezoek van de in de laatste twee jaar gehouden vergaderingen en het daar gepraesteerde bewijst, dat behalve het bestuur en de te Utrecht wonende leden slechts enkele leden de vergaderingen eenigszins regelmatig bijwonen, terwijl ook het aantal der werkelijk gehouden voordrachten geen bezwaar behoeft te zijn tegen eene dergelijke regeling. In de discussie blijken alle aanwezigen voor 't houden eener vergadering op Hemelvaartsdag te zijn; evenwel wenschen de te Utrecht woonachtige leden het aantal der overige vergaderingen niet verminderd te zien. De voorzitter vindt de reglementair vastgelegde drie vergaderingen per jaar een middenweg, waarbij dan tevens zou kunnen rekening gehouden worden met het bezwaar van eenige getrouwe vergaderingbezoekers tegen den Woensdagavond. Terwijl dus met algemeene stemmen besloten wordt om op Hemelvaartsdag 1917 eene namiddag-vergadering te houden, zoo mogelijk met gemeenschappelijken maaltijd, is men het er voor 't overige over eens, dat het bestaande gebruik om aan 't eind van iedere vergadering den datum voor de volgende onderling te bepalen de beste regeling in dezen is.

Het Tijdschrift, dat op 1 September had moeten verschijnen, is niet uitgegeven, omdat de prijs der uitgave 25 % verhoogd was en het bestuur zonder meer geen vrijmoedigheid had 't besluit der vergadering van 24/5 '16 te handhaven. Met 8 tegen 2 stemmen wordt besloten ook tegen dezen verhoogden prijs de uitgave te doen plaats vinden.

Met 't oog op deze uitgave wordt met algemeene stemmen besloten de hoofdelijke omslag voor 't jaar 1916/17 te bepalen op f 7.50.

Hierna werd de jaarvergadering gesloten.

De hierop volgende huishoudelijke vergadering bracht een casuïstische mededeeling van coll. J. N. Voorhoeve over eene toxische dermatitis na uitwendig gebruik van Hamamelis-extract en eene voordracht van denzelfden over peritoneaal- en genitaal-tuberculose bij de vrouw. Waarna coll. Hoffman over een door hem behandeld geval van peitoneaal-tuberculose berichtte.

Volgende vergadering Zaterdag 23 Januari 1917.

TUINZING,

Secretaris.

